

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Facilis Et Succincta S.S. Canonum Doctrina

Pirhing, Ehrenreich

Dilingæ, 1690

Titvlvs XXVII. De Sententia & re iudicata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61641)

T I T U L U S XXVII.

DE SENTENTIA ET RE JUDICATA.

SECTIO I.

De Sententia.

§. I.

Quid & quotuplex sit Sententia,
& quomodo à re judicata
differat.

Sententia in genere definiti potest, quod sit judicialis decisio rei controversæ per pronuntiationem Judicis ritè factam, liti finem imponens. Duplex autem est Sententia, alia definitiva, quæ principalem causam definit, eique finem imponit per absolutionem vel condemnationem: alia est interlocutoria, quæ non super principali negotio, sed super aliquo emergente vel incidente articulo inter principium & finem Cause fertur, quæ à definitiva in eo etiam differt, quod definitiva ordinariè ab eodem Judice revocari non possit, possit autem interlocutoria ante definitivam, ut quæ nunquam respectu Judicis in rem judicatam transit, nisi habeat vim definitivæ, imponentis finem illi instantiæ.

Differt autem à re judicata Sententia, quod hæc sit ipsa Judicis definitio, & pronuntiatio, illa verò sit res controversa, de qua Sententia lata est, & quæ per Judicis decisionem finem accipit; subinde tamen pro eodem videntur summi Sententia & res judicata, ut cum di-

citur Sententiam transire in rem judicatam, quæ tamen videtur potius esse questio de nomine.

§. II.

Qualis Sententia sit ferenda?

Sententia ferri debet secundum Legum & Canonum præscripta, ita ut contra jus constitutionis lata, sive contra Legem aut Canones clarè & indubitatè præscribentes certam aliquam in re certa Sententiam, aut modum, sit ipso jure nulla, etiamsi prætextu consuetudinis reprobata à jure lata sit. *Cum causa 8. h. t.* cum consuetudo talis nihil valeat, & Iudex non habeat jus arbitrandi contra Legem aut Canones. Si verò lata sit contra jus litigatoris, contra merita causæ scilicet, valida quidem sit talis Sententia ob præsumptionem pro Iudice, (ita tamen ut appellatio remedium afferre possit) si error juri Litigatoris contrarius in Sententia expressus non sit (nisi notoriè injusta esset Sententia. *Inter ceteras 9. h. t.*) nulla tamen sit ipso facto, si error hic juri contrarius expressus in Sententia sit, quæ enim præsumptio pro Iudice est, si error taceatur, cessat, si error exprimat.

Debet autem Sententia Iudicis non tantùm certa esse, etiamsi summa incerta petita sit, quatenus res in iudicium deducta patitur, sed debet etiam expressè

ve

vel saltem virtualiter continere absolutionem aut condemnationem, non tamen causam, quæ Judicem movit ad absolvendum vel condemnandum, *juxta c. Sicut 16. h. t.* nisi necessitas præcepti urgeat, prout urget in sententia excommunicationis, *c. 1. De sentent. excommunicati. in 6.* aut diversi effectus, quos sententia parere potest, expressionem causæ requirant.

§. III.

Quomodo sententia ferenda sit?

Primo ferenda est sententia partibus litigantibus ad eam audiendam vel trinâ citatione, vel unâ peremptoriâ citationis, cum illi, quorum interest audire iudicatum, debeant esse vel verè vel interpretativè præsentis, quales haberi non possunt, si citati non fuerint, & contumaciter absint, *Clem. Pastoralis 2. h. t.* Nisi factum sit notorium, ita ut Reo nulla defensionis causa competat. *Argu. c. Cum olim 12. juncta Glossâ V. absentis. h. t.* Si tamen legitimè citatus ad audiendam sententiam ex justa quidem, sed Judici ignorata causa absit, tenet quidem sententia, eo absente, lata, retractatur tamen, si legitimè absentia suæ impedimentum postmodum probet, aut probet eam ex alio capite iniquam fuisse, prout sumitur ex *c. Cum Beriboldus 18. h. t.* ut ne reus injustè gravetur.

Secundò ferenda est sententia cum causæ cognitionis & servatis à jure præscriptis solemnitatibus, *c. Ad probandum 24. juncta Glossâ V. ex alia iusta causa h. t.* ita ut etiam Summus Pontifex in causis decidendis juris ordinem servare debeat

c. Incausis 19. h. t. Cæquitate hoc regente, & ad alios Judices redimere exemplo) nisi considerata necessitate vel utilitate dispensativè aliter agendum putet Pontifex, cujus plenitudini nihil obstat jus merè positivum humanum.

Tertiò debet ferri sententia definitivè purè & non sub conditione; per hoc enim si conditio propriè dicta sit facta & extrinseca esset, non definiretur proposita controversia, sed maneret suspensa. Feruntur tamen A. A. ferri quidem eam sub tali conditione non debere, tamen tenere, cum per appellationem in medium corrigi possit.

§. IV.

De alijs nonnullis conditionibus requisitis ad sententiam, & quomodo ea ferenda sit?

Scripti eam debere, & postea ex scripto ab ipso Judice recitari, & dicendo non stando proferri statutum habetur in *c. Et si 5. h. t. in 6.* (cum ut recitata sententiæ occultari non possit, si scripta non feratur, tum ut ipsi sententia Judici ferenti major reverentia detur) nisi levis tantùm & exigui momenti causa foret, inter viles præsertim penitentialis, quæ sine scripto expediuntur, ut fori alia consuetudo esset, quæ observari debet, aut sententia tantùm esse interlocutoria; vel in causa notoria, vel personæ sententiam talem ferentes, si vestres essent, aut in dignitate constituta quibus conceditur ob dignitatis prerogativam, ut sententiam in scripto conceptam per alium partibus profectè possint &c.

Debet autem sententia ferri in loco publico

publico, ubi tribunal ordinarium habet Index (si ordinarius sit vel si delegatus sit ad universitatem causarum in loco delegantis; si vero delegatus sit ad particularem tantum causam decidendam, ferre sententiam potest in quovis loco honesto & congruo, cum certum tribunal non habeat) & tempore congruo, die scilicet non feriato, & eo tempore, ad quod citatio facta fuit; de die & non de nocte; prout sumitur ex *c. Consuluit. 24. de offic. deleg.* tum ut omni falsitati preveniatur, cui tenebræ potiùs quàm dies conducunt, tum ut ne partes extraordinariè graventur, si vel loco vel tempore extraordinario comparere debeant &c. Multum tamen in his potest ipsarum partium litigantium consensus & loci consuetudo, quæ observari debent.

§. V.

Contra quem ferri debeat sententia, quando Dominus agit per procuratorem, & quomodo sententia sit probanda?

DE jure Civili contra Procuratorem ordinariè ferri debet sententia, si per procuratorem civiliter agatur, & cum hoc nomine quidem absentis, lis contestata fuerit, *L. 1. Cod. de sentent. & interlocut. &c.* quia Procurator per litem contestationem fit Dominus litis, ut cum hoc quasi contractum censetur. Ius tamen Canonicum ad has legales subtilitates nihil attendit, ita ut sententia de jure Canonico valeat, si per Procuratorem, si in principalem personam absentem concipiatur, qui enim per alium facit, perinde est, ac si faceret per seipsum, juxta *Reg. Juris 72. in 6.*

Pirking. Compend.

Probari etiam potest & debet sententia, si scriptura deperdita sit, per duos testes *c. Cum olim 12. de Privileg.* ita tamen ut tria in tali casu probanda sint, actum scilicet fuisse celebratum, instrumentum super eo confectum, & hoc amissum fuisse, juxta *L. testium 18. Cod. de Testibus.*

§. VI.

Quomodo sententia ferenda sit conformiter Libello. Et an si in illo certa causa expressa sit, ea probari debeat?

Sententia ferri debet secundum tenorem & formam Libelli, *Clement. sapient. 2. de V. S.* & quidem in tribus conformis esse debet Libello sententia. In re scilicet (ut Index non pronuntiet de alia re, quàm quæ petita est, nisi universali-ter illa insit rei petitiæ: aut causa, quæ agitur fuerit criminalis; vel in supremo tribunali agatur) in causa petendi (ut Index aliam causam non proferat) & in actione (ut eam actionem sequatur Index, quam Actor instituit) sive condemnet, sive absolvat.

Si specialem causam expressit Actor in suo Libello, & eam probare non possit, succumbit in iudicio, & reus absolvitur; quamvis post litem contestatam nova causa superveniret, ex qua vincere posset Actor, cum sententia feratur juxta causam, quam in iudicium deduxit; si verò ex generali tantum causa Domini v. g. nullâ speciali causâ expressâ res petatur, tum sufficit actori ad fundandam suam intentionem quamcumque justam causam probare. *c. Abbate 3. h. t. in 6. vi* cujus illi competat dominium v. g.

Bbb quid-

quidquid sit de rigore juris civilis, cui æquitas Canonica hac in re prævalet (ad finiendas scilicet lites) juxta quam, qui in genere rem petit, omne suum jus in iudicium deducere videtur (ad rem illam vendicandam v. g.) non tantum quod tunc habebat, tempore litis contestatæ, sed etiam, quod postea, durante iudicii processu, cœpit competere.

SECTIO II.

De re iudicata, sive transitu sententia in rem iudicatam.

§. I.

Quando sententia transeat in rem iudicatam, ita ut retractari non possit?

SI non appellet pars litigans, contra quam sententia lata est, intra 10. dies à tempore latæ sententiæ computandos, cum tamen posset appellare, sententia transit in rem iudicatam, & jus facit inter partes litigantes, ita ut saltem per remedium ordinarium retractari amplius non possit, si aliàs de jure subsistat. *v. Quod ad consultationem 15. h. t.* (cum talis, intra tempus concessum, non appellans acquiescere sententiæ latæ per iuris interpretationem censetur. *c. Cum dilectus 32. de elect.*) neque illa pars, contra quam lata est sententia, admittatur amplius, si iterum productis actis, vel aliâ ratione probare velit, sententiam contra se latam injustam fuisse, prout sumitur *ex c. Cum inter. 13. b. t.* (cum res iudicata præsum-

ptione juris & de jure pro veritate habetur) aut si prætextu privilegii, in iudicio quidem exhibitum, si tamen contra illam sententiam lata sit, sententiam improbare velit, uti habetur in *c. Suborta 21. h. t.* quia sententia etiam contra tale privilegium lata tenet, quia si exhibitum in iudicio fuit, & tamen contra illud iudicatum fuit, præsumitur invalidum illud opus fuisse, aut revocatum ab eo, qui revocandi habet. Sunt tamen aliqui casus, in quibus etiam, postquam sententia transit in rem iudicatam, pars victoriana diatur, vel sententia retractari debet, ut si v. g. pars victrix fateatur sententiam pro se latam, injustam esse, vel si notorium sit sententiam esse injuriam, vel si à Judice admissa fuit etiam, postquam in rem iudicatam transiit (sententia, exceptio & probatio contra injuriam sententiam, quamvis enim in tali casu admittitur exceptio talem & probationem non deberet Juxta, si tamen admittit, debet super ea exceptione retractari sententia, & si injusta fuerit sententia hæc retractari.

§. II.

An si prima sententia transeat in rem iudicatam, secunda ab alio iudice v. g. delegatis contra primam latam valeat?

EX *c. Inter 20. h. t.* Respondetur quod non teneat secunda, contra primam sententiam, quæ in rem iudicatam transit, lata, si prima sententia iudicialiter exhibita non fuit, vel nihil contra veritatem illius oppositum; teneat vero, si prima sententia exhibita iudicialiter fuit, & de ejus valore disputatum, cum non in tali casu præsumatur, quod Juxta

primam sententiam pro nulla habuerint, etiam si directe nihil pronuntiaverint super valore, aut invaliditate primæ sententiæ, sed tantum pronuntiaverint super causa principali.

§. III.

Quando & in quibus casibus sententia non transit in rem judicatam, & in primis an in causis matrimonialibus?

Sententiam non transire in rem judicatam, aliud non est, quam quod nulla etiam appellatione interposita, nova tamen instantia iudicii ad causam jam decisam iterum examinandam peti possit; sic sententia contra legitimum matrimonium ad hoc dissolvendum lata, vel quæ lata fuit pro matrimonio, quasi legitime illud contractum fuisset, cum tamen nullam sit, nunquam transit in rem judicatam, cum semper ad illud redintegrandum vel ad hoc dissolvendum, & retractandam sententiam, quoties competentum fuerit, eam errore quodam latam fuisse, agi possit, ut patet ex *c. Lator, 7. b. r.* neque enim ulla iuris, aut iudicis auctoritas, aut partium consensus, &c. potest dissolvere matrimonium validum, aut invalidum reddere validum, cum talis sententia peccatum foveret, dissolvendo eos, qui veri conjuges sunt, aut conjungendo eos, qui non sunt conjuges. Et quamvis per viam simplicis querelæ ad Superiorem etiam causa hæc deferri possit, potest tamen etiam ab eodem Iudice, vel ex officio, vel per viam simplicis querelæ ad se sententia lata retractari, si de injustitia hujus constituerit. Neque tamen passim, & indifferenter quilibet admitti debet ad sententiam talem impu-

gnandam, ne nimium lites multiplicentur, & cum præsumptio stet pro Iudice; sed prius à Iudice summariâ cognitione dispiciendum, num causa verisimilis subsit sententiæ latæ impugnandæ.

Intelligi tamen hæc debent primò, quòd non transeat in rem judicatam sententia, à qua non fuit appellatum, quoad ipsum matrimonium; quoad litem enim expensas, in quas succumbens condemnatus fuit, transit in rem judicatam sententia, si ab hoc congruo tempore appellatum non fuit, cum pro hoc casu nihil probet allata ratio. Secundò, quòd transeat in rem judicatam sententia, à qua appellatum non fuit, si pro favore matrimonii ex errore quidem malè iudicatum sit, error tamen hic ex consensu partium corrigi possit; si v. g. de matrimonio gravi metu injustè incusso iudicavit Iudex, quòd validum illud sit, & pars metum passa non appellavit post latam sententiam, sed potius vel de novo in matrimonium expressè consensit, vel marito v. g. matrimonialiter post latam sententiam cohabitavit, ita ut in matrimonium prius ob metum invalidum, postmodum consensisse præsumatur, quia sententia talis non fòvet peccatum. Tertiò transit in rem judicatam sententia (saltem quoad nocentem conjugem) si non quidem ad dissolvendum matrimonii vinculum, sed in causa divortii ad cohabitationem tollendam lata sit, quia neque hæc sententia peccatum fòvet, ita tamen, ut innocenti semper liberum sit, etiam post terminum appellationis elapsum, ad reconciliationem partis nocentis agere, nisi nocens statum jam mutavisset, professionem religiosam faciendo.

§. IV.

Bbb 2

§. IV.

De aliis nonnullis casibus, in quibus sententia non transit in rem iudicatam.

Primò sententia censuræ, excommunicacionis, suspensionis, & interdicti, etiam post elapsum decennium ad appellacionem concessam, non transit in rem iudicatam, quò minus excommunicatus v. g. petere possit absolutionem, vel de injusta excommunicacione conqueri, non quidem per viam appellacionis, sed per simplicem querelam c. Cum contingat 36. De offic. Iud. deleg. c. final. De panis. c. Sacro, 48. De sent. excomm. & Glossa in c. Ad reprimendum 8. V. Suspendatur. De offic. Iud. ordi. ob eandem scilicet rationem, quæ pro causis matrimonialibus militat.

Secundò sententia lata in causa beneficii, à qua intra decem dies non est appellatum, non transit in rem iudicatam in præjudicium Ecclesiæ (ob favorem scilicet Ecclesiæ) vel in præjudicium animæ, si periculum peccati imminet, arg. c. Lator. 7. b. e. ita ut possit vel ex officio Iudex contra talem, pro quo lata est sententia, inquirere, vel simplicem alterius querelam admittere, & audire: in proprium tamen præjudicium Beneficiati v. g. contradicentis sententiæ latæ transit hæc in rem iudicatam, si suo tempore contra eam non appelletur c. Cum dilectus 32. De elect.

Tertiò, sententia ex falsis instrumentis, & testimoniis lata, non transit in rem iudicatam, etiam si conveniente tempore ab ea appellatum non sit; sed

si probari possit, quod Iudex ex erroris fallitate ad sententiam ferendam movens fuerit, retractari hæc debet c. Sicut, De testibus, & c. Cum l. & A. 2. 2. ut ne malitia partis litigantis, & Iudicis condemnantis obstitit innocenti opprobriis falsis instrumentis, & testimoniis.

Quartò, non transit in rem iudicatam decisa lis, quæ ex iuramento necessarii in supplementum probationum per Iudicem delato, definita fuit, quin retractari ea postmodum possit, si per nova instrumenta constet de fallitate iuramenti. L. Admonendi 31. ff. De iurjurand. & Glossa in casu: neque enim quod de iure speciali tantum fit, uti fit litis decisa per iuramentum necessarium parti, preferendum est ei, quod fit de iure communi, prout se habet probatio, quæ fit per instrumenta legitima: hæc tamen non probant contra iuramentum voluntarium parti à parte delatum, quo in decisa litis non fit in vim sententiæ dicte latæ, sed in vim transactiois inter partes celebratæ.

Quintò denique nulla sententia, ipso iure invalida est, transit in rem iudicatam, quò minus ulque viginti annos de nullitate illius agi possit, quòd exigit hoc iuri debita reverentia, tum quòd sæpe in talibus sententiis periculum animæ vertatur.

§*§

SECTIO III.

De sententiis latis à pluribus Iudicibus super eadem causa.

§. I.

Si plures Iudices in aliqua causa diversas proferant sententias, quanam illarum valeat?

In casu, quo plures hi Iudices omnes sunt presentes, dum diversas ferunt sententias, plurium sententia sive majoris partis, quæ in unam sententiam convenit, tenet, ut tradit *Gloss. in c. Final. h. t. v. proferentibus*. Et sumitur ex *Can. 1. & 2. dist. 65.* nisi vel ex speciali scripto aut privilegio quælibet sententia pro nulla habeatur, si non concordibus Iudicum votis lata sit; vel nisi causa decidenda sit ex consensu duorum Collegiorum, quo in casu non major pars quoad numerum personarum attenditur, sed major pars utriusque Collegii.

In casu verò quo duo sunt Iudices, quorum quilibet diversam ab altero sententiam proferat, vel plures quidem eorum sunt, in numero tamen æquali in ferenda sententia discordant, tenet illa, si Iudices sint ordinarij, & jurisdictionem in solidum quilibet eorum habeat, quæ pro reo fertur, non autem, quæ fertur pro actore (cùm favorabiliores sint partes Rei, quàm Actoris *reg. 115. ff. & prompiora sunt jura ad absolvendum quàm ad condemnandum. c. ex literis 3. de probat.*) nisi sententia pro actore in

causa favorabili, pro valore Matrimonij v. g. pro libertate, pro dote, pro valore testamenti &c. lata sit; his enim in casibus, si Iudices dicti æquali numero discordent, valet sententia, quæ pro actore lata est, ob specialem caulatum illarum favorem. Si verò sint Iudices ad specialem tantum causam delegati, qui in æquali numero quoad sententiam discordant, tunc superior sive delegatus ad eundem est, ad quem causa sufficienter instructa remitti debet pro sententia obtinenda, quia in tali casu neuter habet jurisdictionem in solidum (saltem quoad usum & exercitium) & unus sine altero procedere (ordinariè) aut sententiam ferre non potest.

§. II.

Utrum ex pluribus Iudicibus, vel Arbitris omnes, vel saltem major pars sententiam proferre debeat, an verò sufficiat, si unus eorum proferat?

Si unus Iudicum vel Arbitrorum, presentibus alijs, mandantibus aut consentientibus (saltem ex majore parte) scriptam sententiam recitat, perinde censeri debet, ac si simul ab omnibus Iudicibus vel arbitris recitata fuisset, quamvis enim sententia proferri non possit per alium, ut dictum, potest tamen proferri per alium, qui est de numero Iudicum, modò in plurali numero loquatur. *Nos Iudices, nos arbitri &c. c. Cùm ab uno. 4. b. 2. in 6.* cùm talis sententia non proferatur ab uno nomine Capituli, & Collegialis non sit.

§. III.

*An sententia lata à pluribus Con-
iudicibus, quorum unus iurisdictione
privatus est, vel eam impeditam
habet, valeat?*

Non valere eam, si delegati hi con-
iudices sint, probat. *c. ad proban-
dum 24 h. t.* etiam si dati hi iudices fuis-
sent cum clausula: Quod si non omnes,
vel ut si unus nolit vel non possit, alter
solus vel alii procedant sine illo: neque e-
nim horum cuilibet in solidum iurisdictione
competit, sed simul omnibus, & dum
cum inhabili vitando, excommunicato
v. g. procedunt, suam etiam iurisdictionem
infringunt, ut nulla sit illorum sen-
tentia; quæ tamen ratio cum locum non
habeat in iudiciis ordinariis, quorum
quilibet sine altero in solidum iurisdictionem
habet, consequenter valebit sen-
tentia, quamvis ea à pluribus feratur,
quorum unus est excommunicatus v. g.
vitandus &c. nisi etiam hi scienter admi-
serint excommunicatum vitandum, quo
in casu nulla etiam illorum est sententia,
in poenam temerariæ admissionis excom-
municati v. g. vitandi.

SECTIO IV.

*De effectu & executione
sententia & pena Iudicis per-
peram iudicantis.*

§. I.

*Quis sit effectus sententia lata
inter partes litigantes, & an ea etiam
prosit vel obsit aliis?*

Precipuus effectus sententia debet
tativa est, quod inter partes litigantes
inter quas lata est, ius faciat, si ab eo
fuit tempore congruo appellatum, &
appellatio deserta fuit, quia cum habeat
pro veritate *juxta reg. 207. ff.*
tamen, inter quos lata non est, contraria
non præjudicat, *c. Quamvis penult.*
Neque enim uni per alterum in qua
ditio inferri debet; & cum litigantes
se quasi contrahant, in ordine ad iudi-
cem, coram quo litigant, etiam senten-
tiam ferre debent, quæ in causam pro-
nuntiabitur: contractus autem eorum
tùm, qui inter se contraxerunt, obligat
consequenter nemo alius, quam litigantes,
hanc sententiã tenebitur; & sicut alius
non obest, ita nec alius ea prodest, nisi
cui principaliter & primo loco actus
defensio causæ in iudicium debet
competit, alium pariat agere, quod
prohibere posset, se substituendo
cum illius, vel protestando contra
uti patet *ex L. penult. ff. de re iudicata.*
passus fuit eum, à quo causam habet,
agere aut defendere in iudicio, pro
rum *ex cit. c. penult.* patet; vel nisi pro-
pter criminis v. g. consortium in
etiam in consortem redundet, aut do-
rum legitime citatorum, qui tamen ad iu-
dicium venire noluerunt, inter sit: sen-
tentia lata; aut denique causæ sint contractæ
ita ut non possit pro uno aut contra
num ferri sententia, quin illa etiam al-
terum afficiat.

§. II.

De aliis nonnullis effectibus sententia.

Plures sunt etiam alii effectus sententia definitivae. Et primò quidem, quod per illam lis seu controversia finitur *argu. c. Iurgantium 2. h. t. saltem* quoad instantiam iudicii, cum Iudex sententia definitivam latam fundat suo officio, & quoad hanc causam Iudex esse definit; quamvis eodem die, quo tulit sententiam, supplere adhuc possit, quae ad causam consequentia spectant, ut si omisit condemnare ad expensas litis, vel ad fructus restituendos &c. Imò si ordinarius Iudex est, non tantum declarare postmodum potest, sententiam à se latam nullam esse, sed denuo causam talem ex integro resumere potest, quia nullam sententiam ferendo non censetur suo officio functus.

Secundus latæ sententia definitivae effectus dici potest, quòd ea à superiore, si rite & iuste lata sit, sit confirmanda, prout sumitur *ex c. ea qua 4. h. t. si nimirum confirmatio talis à superiore postulata fuit ad majus scilicet latæ sententia robur.*

Tertius effectus dici potest, quòd nullum sit rescriptum contra sententiam prius latam impetratum, si hujus non fiat mentio, & consequenter etiam collatio v. g. beneficii, si facta fuit vi talis rescripti, nulli erit, prout sumitur *ex c. Cum olim 12. h. t. verisimile enim est, quòd Papa v. g. tale rescriptum concessurus non fuisset, contra sententiam aut pronuntiationem prius à se factam, cum*

nemo in dubio presumatur proprium factum impugnare, sed potius presumatur circumventus, ita ut nec motus proprius presumptionem hanc, quæ juris & de jure est, corrigat.

Quartus effectus sententia definitivae dici potest, quòd interdum irroget infamiam Reo condemnato, qualiter in *L. Athletas §. ult. ff. de his, qui nota, infra.* statuitur de condemnatis in causa injuriarum, sive civiliter sive criminaliter de injuria agatur.

Quintus denique effectus sententia definitivae dici potest, quòd ex sententia pro Actore lata competat ei actio in factum, ad præstandum id, in quo Reus condemnatus est: quæ actio sicuti hæredibus etiam actoris datur, ita etiam contra hæredes Rei datur. Reo autem absoluto per sententiam datur exceptio rei iudicatæ contra Actorem, ejusque hæredem.

§. III.

Per quem, & quo tempore, modo, ac ordine executio sententia facienda sit?

Executio sententia fieri debet ab eo Iudice, qui eam tulit, si quidem sit ille ordinarius, *L. à Divo Pio. 15. junct. Gloss. V. à se. ff. de re iudicat.* aut Papæ delegatus. *c. In litteris 9. junct. Gloss. in casu & c. Pastoralis. 28. de offic. iud. deleg.* ita ut, si interposita appellatione Iudex appellationis prius latam sententiam confirmet, quam tulit Iudex à quo, ad hunc remittere debeat partes pro executione, ut iudicium, ubi latum est, ibi etiam perficiatur, ad meliorem Reipublicæ & talium negotiorum ordinem. Et quamvis multi

multi dubitent, utrum hæc ipsa executio etiam competat delegatis ab inferiore aliquo Magistratu, ab Episcopo v. g. vel utrum partes ad delegantem pro executione remittendæ sint, cum Delegatus talis omni suo officio functus videatur, pronuntiando sententiam, quia tamen, cui causa expedienda committitur, omnia etiam commissa merito censentur, quæ ad causæ talis expeditionem spectare videntur, ideo probabilius est etiam his delegatis suæ sententiæ executionem competere, nisi specialiter hæc illis prohibita esset.

Non est tamen sententia (saltem in Civilibus) statim executioni mandanda, sed expectandum est saltem per dies decem (ut locus detur interponendæ appellationi, si parti gravatæ videatur appellandum) & in debitis personalibus temporæ à jure definitum ad executionem, est tempus quadrimestre, quod condemnato ad solvendum conceditur, prout patet ex c. *Quod ad consultationem*. ita tamen, ut ex iusta causa possit hoc tempus abbreviare Iudex. In realibus verò actionibus sententia statim, ut ea in rem iudicatam, post decem dies appellationi concessis, transit, executioni mandanda est, & rei possessio actori, pro quo iudicatum est, danda, ita ut ad executionem non sufficiat, pignora tantum dare pro re, ad quam condemnatus est, iuxta c. *Cum aliquibus* 6. h. t. nisi restitutio statim faciendæ impossibilis esset, aut pars victi sponte pignora v. g. pro re, vel æstimationem rei, &c. admitteret, in cuius favorem restitutio præcepta est, & cogenda esset. In causis verò criminalibus executio statim fieri potest, præ-

sertim in Germania, ubi juxta hanc criminaliter condemnato non conceditur appellatio remedium.

§. IV.

An is, cui commissa est executio possit admittere exceptiones oppositas contra executionem sententiæ, & de illis cognoscere?

DUplex communiter dicitur Executor, si distinctus hic à Iudice, alius dicitur & est merus executor, si nulla cognitio, sed sola executio causæ plenè cognitæ, & decisæ committitur, alius mixtus dicitur, & est, cui non tantum executio, sed aliqua etiam cognitio faciendæ executione committitur, hæc ergo admittere potest exceptiones, que tendunt non ad impugnandam sententiam, ac illis de aliqua injustitia arguenda, sed que tendunt ad impediendam, aut retardandam executionem, & de illis cognoscere, c. *De cetero* 5. h. t. Nemo enim assumere sibi debet Executor potestates Iudicis, cui de causâ principali cognoscere convenit. Si verò merus Executor quis constitutus sit, nulla ipsi cognitio causæ competit, & consequenter admittere non potest ullam exceptionem, sed sola exequendi necessitas illi incumbit (cum omnis cognitio etiam ad executionem pertinens supponatur in casu præmissa) quamvis sciat injustam sententiam à Iudice latam, cum illa non sit discernere justè an injustè iudicatum sit, nisi injusta sententia lata esset in causa criminali, ubi de vita, aut membris hominis agitur (ad cuius velut inanimatæ malæ executionem nemo cogi potest) vel in causa etiam Civili indubitatè

esset lata sententia (cūm sententia nulla non sit sententia, neque transeat unquam in rem iudicatam) prout colligitur ex c. Super eo. 2. De crimin. falsi. & quamvis multi sint, qui dicunt, Executorem non posse exequi sententiam formaliter injustam, ex malitia v. g. Iudicis latam, si sciat formaliter eam iustam esse, cūm in tali casu nihil operari possit præsumptio pro Iudice, sunt tamen etiam, qui cūm Glossa in c. Pastoralis 28. §. Quia vñ V. Etiam si sciat. De offic. Iud. deleg. contrarium teneant, quod scilicet merus Executor sententiam etiam, quam scit formaliter injustam, exequi possit, si onus impositum declinare non possit, aut non possit ad Superiorem velut gravatus recurrere, tum quod pars sibi adscribere debeat, si quod patitur ab Executore tali incommodum, eod quod intra tempus debitum non appellaverit; tum quod huic parti contra Iudicem de damno dato agendi remedium adhuc supersit. Huc tamen etiam meto Executori, quamvis nulla jurisdictio competat, non tamen omnis coercitio, (facti scilicet) neganda est contra executionem impediētes, ne inanis sit facta illi executionis commissio.

§. V.

An tertius interveniens pro suo interesse possit impedire executionem sententia inter alios lata?

EX c. Cūm super 17. h. t. habetur, quod, quamvis contra principalem actorem in iudicio sententia lata sit, tertio tamen, cuius interest, qui tamen iudicio tali non interfuit, nihil noceat, neque exinde præjudicium aliquod pati de-

Pirhing, Compend.

beat, ita ut appellare etiam, possit à lata sententia, neque executioni ea mandari possit, donec etiam illius tertii causa, qui ob suum interesse, postquam cognovit sententiam hanc latam fuisse, legitime appellavit, cognita fuerit, nec possessio rei vel iuris ipsi auferri, cūm nemini sine causæ cognitione sua possessio auferri debeat. Ex quibus facile patet, posse tertium pro suo interesse intervenientem impedire executionem sententiæ inter alios late, ita ut contra Reum quidem condemnatum in iudicio sententia confirmari possit, contra tertium verò, si rationabiliter appellavit, infirmari, vel saltem executio illius suspendi: quamvis ante appellationem interpositam summarie probare debeat hic tertius appellans, suā interesse, latam contra alium sententiam, vel certe præstitā prius cautione indemnitate ille cavere deberet, si executio videretur urgere.

§. VI.

An is, contra quem in aliqua causa tres sententia confirmata sunt lata, admitti debeat ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicujus ex illis, vel ad excipiendum, antequam huiusmodi sententia plene fuerint executioni mandata?

Respondetur ad hanc quæstionem, in Clement. ut calumniis. h. t. negativè, sive deinde sententiæ hæc fuerint interlocutoria tantum, sive definitiva, sive immediatè ad se invicem, sive mediatè late, ut occurratur scilicet calumniis litigantibus, prout dicit Pontifex. Quæ constitutio locum etiam habet in causa criminali, ita ut executio illius fieri debeat, antequam agatur de nullitate sententiarum,

Ccc

rum,

rum, si scilicet de tali causa criminali agatur, cujus executio postea retractari potest. Quod si tamen plenè sit facta executio contra talem, tribus conformibus sententiis super eodem articulo condemnatum, non prohibetur hic agere aut excipere, ac admitti debet contra nullitatem harum sententiarum, vel alicujus ex illis, ne innocens nimium gravetur.

§. VII.

Qua sit pena iudicis malè iudicantis?

DE jure Civili Iudex, qui malè iudicavit, lucem suam facit, sive se peri-

culo litis obstringit, ad omne damnatum parti læsæ, vel ad litis saltem estimationem refarciendam, &c. de jure Canonico verò, si contra suam conscientiam, & contra justitiam malè iudicavit Iudex Ecclesiasticus, ita ut pars litigans in iudicio tali committendo, & non neglegendo tantum gravetur, motus ad iudicandum favore alterius partis, vel odio, timore, aut per avaritiam, &c. incurrit suspensionem insuper per annum ab officii executione, uti habetur in *Cum aterni*. i. h. t. in 6. dignum est etiam ut ait Pontifex, ut, qui in tot offendit, pœnâ multiplici castigetur.

T I T V L V S XXVIII DE APPELLATIONIBUS, RECUSATIONIBUS, ET RELATIONIBUS,

S E C T I O I.

De appellationibus in genere.

§. I.

Quid, & quotuplex sit appellatio, & cur sit inducta?

Appellatio communiter definitur, quòd sit à minore, seu inferiore ratione gravaminis illati vel inferendi, ad majorem seu Superiorem, tanquam Iudicem, facta provocatio. Duplex autem est appellatio, Iudicialis, & extrajudicialis. Illa fit ab actibus judicialibus, & interponitur vel ante litis contestationem,

ratione gravaminis scilicet, in iudicio litis contestationem evenientis; vel post litis contestationem ante sententiam definitivam, circa interlocutoria; vel denique fit ab ipsa sententia definitiva, in ejus executione. Extrajudicialis est, quæ fit ab actibus extrajudicialibus gravaminibus, vel quòd Iudex extrajudicialiter procedens gravet, vel quòd alii per contumeliam v. g. factam, aut furorantem gravamen aliquod inferant. Et quamvis hæc extrajudicialis appellatio propriè dicta appellatio non sit, nec in odiosis statutis aliquid de appellatione, appellatio nomine veniat, & non requirat Iudicem à quo, & ad quem, potest tamen in latiore aliquo sensu appellatio dici, quæ